

Małgorzata Kaczanowska, Paulina Poleska, Jacek Rydzewski

Kraków - Nowa Huta - Wyciąże, st. 5

Informator Archeologiczny : badania 22, 14-15

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ok. 1 ha. Badania miały charakter wstępnego rozpoznania charakteru i chronologii osady. Łączna powierzchnia wykopów wynosiła 300 m².

Zbadano całkowicie najbardziej na północ wysunięte skupienie materiału dokumentujące najprawdopodobniej odrębną jednostkę osadniczą w ramach osady. O jej charakterze trudno obecnie wyrokować, jako że z obiektów nieruchomych uchwycono jedynie 2 dołki postłupowe i 1 jamę (gł. 1,05 m, śr. 1,5 m) workową. Znaczna ilość jednorodnego chronologicznie materiału oraz obecność polepy wskazuje przypuszczalnie na dłuższy okres i bardziej stały charakter zamieszkiwania tego domostwa. Całość założenia na podstawie występowania warstwy kulturowej (max. miąższość 20 cm) i rozrzutu materiału ok. 200 m².

Budowla mieszkalna (dołki postłupowe) znajdowała się w części północnej założenia. Ok. 7 m na południe znajdowała się prawdopodobnie część gospodarcza (jama i koncentracja materiału). 6 m na północny zachód od Jamy i 3 m na zachód od dołków zarejestrowano przypuszczalnie ślady pracowni kamieniarskiej w postaci skupiska rozcieraczy, płytek szlifierskich, fragmentów żaren oraz zwykłych otoczaków ze śladami obróbki rozrzuconych na południe od dużego kamienia.

Materiał mocno rozdrobniony wystąpił w dużej ilości. Uzyskano 17200 fragmentów ceramiki, 504 wyroby krzemienne (w większości z krzemienia czekoladowego), ok. 500 drobnych bryłek polepy, 300 silnie rozdrobnionych kości, 21 wyżej wymienionych artefaktów kamiennych oraz fragment ostrza siekierki kamiennego.

Zbadana część osady jest wstępnie datowana na fazę IIIA grupy wschodniej kultury pucharów lejkowatych i wiązać ją należy z tzw. stylizacją jezuitką.

Materiały i dokumentacja znajdują się w Muzeum Okręgowym w Koninie.

Badania będą kontynuowane.

☞ Kościelna Wieś, gm. Ożyciny, woj. wrocławskie - patrz późne średniowiecze.
 ☞ Kraków - Kurdwanów, st. 8 i 12 - patrz okres wpływów rzymskich.

**Kraków - Nowa Huta - Wyciąże,
 st. 5**

**Muzeum Archeologiczne w Krakowie
 Oddział w Nowej Hucie**

Badania prowadził zespół: dr Małgorzata Kaczanowska, mgr Paulina Poleska, dr Jacek Rydzewski (kierownik badań). Osada wielokulturowa kultury leńdzkiej ceramiki promienistej, lużycka, trzciniecka. Pierwszy sezon badań (nie licząc badań ratowniczych w latach 1950 - 1953).

Prace w Wyciążu miały na celu rozpoznanie osadnictwa prahistorycznego w południowej części długiego cypla terasy nadzalewowej Wisły, na obszarze nie objętym badaniami ratowniczymi w latach 1950 - 1953. Analiza materiałów pochodzących z tych badań pozwalała przypuszczać, że w omawianej części stanowiska należy spodziewać się śladów osadnictwa ludności kultury lużyckiej oraz śladów osadnictwa z okresu lateńskiego. W związku z tym badany teren pokryto siatką niewielkich wykopów sondażowych (5 x 2 m), które rozmieszczono równolegle (N-S) i poprzecznie (W-E) do osi cypla terasy. Łącznie przebadano powierzchnię 100 m². Na stanowisku występuje na ogół gruba, nasyciona bogatym materiałem warstwa kulturowa, dochodząca do głębokości 1 m, co wpływa na tempo prac i przesądza zarazem o metodzie prowadzenia badań w latach następnych. Odkryto 31 obiektów, w tym chaty (KCP), jamy zasobowe (KL, KCP, KŁ) i groby (KT, KŁ), z czego większość przebadano tylko częściowo ze względu na niewielkie wymiary wykopów sondażowych.

W wyniku badań stwierdzono:

1. Nikle ślady obecności grup ludzkich związanych z fazą nutową kultury ceramiki wstępnej rytej. Są to pojedyncze fragmenty naczyń delikatnej roboty, znalezione na wtórnym złożeniu w młodszych jamach.
2. Ślady osadnictwa eneolitycznego związanego z horyzontem odpowiadającym schyłkowi rozwoju grupy Wyciąże-Złotniki i kształtowaniu się kultury ceramiki promienistej (tzw. grupa Wyciąże-Księżnice). Z tą fazą osadnictwa na stanowisku związany jest materiał z obiektów (jamy zasobowe) i z warstwy kulturowej.
3. Ślady osadnictwa ludności kultury ceramiki promienistej, odkryte w zachodniej części badanego terenu, w postaci obiektów mieszkalnych (2 chaty) i jam zasobowych.
4. Jeden z przebadanych obiektów zawierał naczynie kultury mierzanowickiej.
5. Ślady osadnictwa ludności kultury trzcinieckiej, raczej z późnej fazy tej kultury. Najprawdopodobniej należy tu zaliczyć podwójny grób szkieletowy oraz materiał z kilku obiektów (jamy zasobowe) i z warstwy kulturowej.
6. Ślady osadnictwa ludności kultury lużyckiej, przede wszystkim i III okresu epoki brązu. Należy tu zaliczyć dwa groby popielnicowe (amfory guzowe) oraz materiał z obiektów osadowych i warstwy kulturowej. Reprezentowana jest też, tak w materiale z obiektów jak i z warstwy kulturowej, późniejsza faza tej kultury ze schyłku epoki brązu.
7. Wśród materiału pochodzącego z warstwy kulturowej stwierdzono obecność nielicznych

ułamek ceramiki celtyckiej (fragment naczynia grafitowego i ułamek cienkościennego naczynia toczzonego na kole).

8. Jeden z przebadanych obiektów zawierał ręcznie leploną ceramikę kultury przeworskiej z okresu późnorzymskiego.

9. W materiale z warstwy kulturowej stwierdzono także obecność pojedynczych fragmentów obtaczanej ceramiki wczesnośredniowiecznej.

Badania będą kontynuowane.

▬ Kraków - Opatkowice, st. 5 i 6. - patrz okres wpływów rzymskich.

**Krzemionki, gm. Bodzechów,
woj. kieleckie**

**Państwowe Muzeum Archeologiczne
w Warszawie**

Badaniami kierował Wojciech Borkowski. Poszczególne odcinki prowadzili mgr mgr Iwona Jaworowska, Witold Migal, Sławomir Sataciński, Marek Zalewski. Poza tym udział wzięli: Regina Dziuklińska, Małgorzata Hajduk. Finansowało PMA w Warszawie. Działają sezon badań. Kopalnie krzemienia pastastego. Neolit - wczesna epoka brązu. Kultury - amfor kulistych i mierzaniowicka.

Prace koncentrowały się w trzech miejscach: w rejonie stanowiska osadniczego tzw. "Kału Cebuli", na powierzchni kopalni 7-810 oraz rozpoczęto badania kopalni 10-1441. Badania w rejonie stanowiska osadniczego były kontynuacją prac z poprzednich sezonów. Pozostałe dwa obiekty badane były w tym sezonie po raz pierwszy.

Prace wykopaliskowe w rejonie leja krasowego miały na celu rozpoznanie charakteru i intensywności osadnictwa w pobliżu tego obiektu, będącego zarazem najbardziej zbliżonym do pola górniczego miejscem, gdzie możliwe było korzystanie z wody. Wykopy sondażowe 1-9 o łącznej powierzchni 62 m² zlokalizowane zostały na południe i zachód od centrum leja. Pozwoliły na uchwycenie i wydzielenie strefy osadnictwa wokół niego. Jej wyraźne ślady rozciągały się w promieniu ok. 30 m od centrum leja tworząc koncentrację pracowni. W obrębie wykopów uchwyciono materiał pochodzący z fazy obróbki kształtującej i wykańczającej. Przeważają w nim zdecydowanie odpady z produkcji siekier i dłut. Interesującym znaleziskiem są fragmenty ceramiki występujące w towarzystwie krzemienia pastastego, które należy łączyć z tzw. "strefą leśną".

W rejonie szybu 7-810 eksplorowano hałdę gruzu wapiennego otaczającego studnisko szybu. Wyróbiska tej kopalni przebadane były w latach ubiegłych. Badaniami objęto część hałd w kierunku zachodnim od centrum szybu.

Badania miały dostarczyć zarówno materiału dokumentującego fazy sypania hałdy jak również danych odnośnie obróbki krzemienia w położonych tam pracowniach krzemieniarskich. Wykop o wymiarach 5 na 15 metrów przecinał hałdę po osi magistrali przecinającej w poprzek całe pole górnicze. W trakcie badań udało się rozwarstwić gruz pochodzący z różnych faz pracy w kopalni (drażenie szybu, eksploatacja wyrobisk). Przebadano dwie rozdzielające się stratygraficznie i planigraficznie pracownie krzemieniarskie (w sumie ok. 120000 zabytków). Jedną z pracowni stanowiła jednocześnie rodzaj obozowiska górniczego. Natrafiono na ślady dwóch ognisk oraz obiektu - prostokątnej jamy zagłębionej w calcu na około 20 cm. Dużym zaskoczeniem okazało się także odkrycie pozostałości trzech naczyń - amforek, kultury amfor kulistych. Jest to pierwsze znalezisko masowe tej ceramiki w kontekście wyizolowanej pracowni krzemieniarskiej na terenie kopalni krzemionkowych. Znaleziono także dużą ilość uszkodzonych narzędzi górniczych, typowych dla głębokich kopalni krzemionkowych.

Przed rozpoczęciem prac wykopaliskowych w rejonie szybu 10-1441 przeprowadzono na wytypowanym obszarze badania geofizyczne metodą elektrooporową (ekipa PPFT IIKM PAN z Warszawy pod kierunkiem mgr T. Herbicha). W wyniku badań określono granicę maksymalnej głębokości szybu (3 - 4 m od poziomu dna leja) oraz wykluczono możliwość istnienia jakichkolwiek zasypanych jednostek po wewnętrznej stronie pola górniczego w części sąsiadującej z interesującym nas obiektem. W trakcie prac archeologicznych eksplorowano jedynie najbliższe otoczenie szybu - hałdy gruzowe i pracownie krzemieniarskie. Badanie studniska szybowego pozostawiono na sezon następny.

W trakcie eksploatacji zdołano rozpoznać sposób układania hałdy gruzowej zarówno z etapu drażenia studniska szybowego jak i z pracy w niszach wydobywczych. W obrębie hałdy gruzowej i bezpośrednio pod nią odkryto trzy wydzielające się znakomicie pracownie krzemieniarskie. W części zachodniej wykopu pracownia zdeponowana została w spągowej części hałdy i bezpośrednio pod nią. Materiały krzemienne sugerują, że mamy do czynienia z obróbką ostrzy siekier czworosiecznych, ale zdeponowaną pod hałdą pochodzącą z fazy drażenia szybu 1441 i związaną zapewne z szybem 1443. W części północnej wykopu odkryto wkop naruszający częściowo pierwotny układ hałdy, wypełniony materiałem pochodzącym z cyklu produ-